

ABONAMENTUL:
 Pe un an . . . 60— Cor.
 Pe jumătate an . . . 40—
 Pe 3 luni . . . 20—
 Pe o lună . . . 7—
 Pentru România și străinătate:
 Pe un an . . . 100 franci
 Telefon
 pentru oraș și interurban
 Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA
 Strada Zrinyi Nr. 1 a.

INSERȚIUNILE
 se primesc la administrație.
 Mulțumite publice și Loc
 deschis costă șirul 1 Gor.
 Manuscrisurile nu se în-
 napolază.

Ceeace trebuie făcut.

Suntem în preajma tratatelor de pace. Fiecare națiune face eforturi pentru ca să-și valideze punctele sale de vedere, să-și facă cunoscute interesele naționale, să fixeze revendicările. Timpul acesta se caracterizează printr-o stare nervoasă de spirit, de muncă febrilă de organizare, de agitație continuă, căci este un timp de trecere. Ce-i de făcut pentru ca masa verde să nu pierdem războiul diplomatic?

N-au să se teamă de războiul diplomatic acele popoare, cari își afirmă la timp voința neștirmită de a se conduce ele însele, de a scăpa de slugărnici și aservirea politică a unei clase dominante, de a se organiza în hotarele etnice ca state democratice, ocrotind libertățile cari dau posibilitățile înaintării, dar au să se teamă de judecata tribunalului păcii toate acele popoare cari nici până azi n-au renunțat la ambițiile lor de așuprire a altora și cari n-au de gând să-și străformeze structura internă a societății adaptându-se exigențelor moderne ale vieții de stat; au să se teamă Germanii și Ungurii dacă se vor pune deacurmezișul aspirațiilor legitime și sfinte ale națiunilor cari vreau acum desrobirea.

Cronica zilelor ce le trăim este plină de evenimentele rari cari toate ne vorbesc atât de elocvent despre conștiința națională trează a tuturor popoarelor și despre hotărârea fermă de a rupe cu trecutul, de a se desface de stăpânirile tiranice. Chiar și masele mari populare înțeleg spiritul timpului și sunt conștii că fericirea nu și-o pot avea decât în cadrele statului național. Cele mai grandioase manifestații de felul acesta le-au improvisat Românii la Alba-Iulia, Cehii la primirea regală făcută lui Masaryk în Praga și Francezii celor două provincii renane de sub cnutul teutonic, la Strassburg.

S'au făcut plebisciturile cari nu pot fi mistificate. Națiunile încep acum să se organizeze, pentru ca congresul general al păcii să fie pus în fața unor stări factice, unor fapte-acompliri. Munca aceasta de reconfortare internă este aprobată de întreaga ententa. Imdată după ce s'a constituit Consiliul dirigent în Sibiu, miniștrii de externe ai ententei: Balfour, Pichon și Sonnino l-au și recunoscut oficial ca for ocărmitoare asupra Românilor din Ardeal, Banat și Țara-ungurească. De aci încolo deci, chiar și până la congresul păcii în numele națiunii române de dincoace de Carpați numai Consiliul dirigent poate vorbi și susține legăturii diplomatice cu străinătatea, iar guvernul maghiar reprezintă exclusiv poporul maghiar din Ungaria de dincolo de Tisa.

Cehii au fost recunoscuți ca aliați ai ententei deja din Septembrie, când republica ceho-slovacă a fost considerată ca stat independent de către aceleași organe ale politice externe din statele ententei.

Dar nu numai diplomația ententei sprijinește năzuințele la independență politică ale Românilor și Cehilor, ci, în timpul din urmă, chiar factori militari de cadere ai ententei dan

concursul lor cu arma la izbânda aspirațiilor lor naționale. Se vede că comanda supremă a armatelor ententei nu poate avea garanța susținerii ordinii decât în autoritățile înstituite din partea aliaților. Maghiarii au început expediții contra Cehilor și Românilor, au comis bașbuzucisme, au provocat o stare de anarhie insuportabilă. Și fiindcă ententa luptă contra spiritului de dezordine, anarhie și bolșevism, care nu-i altceva decât nihilism ce face imposibilă ordinea publică, generalismul armatelor ententei a dat ordin armatei române să treacă linia demarcațională și să înainteze pe întreg teritoriul asupra cărora se va întinde dominațiunea română. Și pentru ca să curme ciocnirile cu Cehii din Nordul Ungariei, Foch a fixat linia demarcațională aproape pe granița viitoare republicii ceho-slovace, silind pe Maghiari să-și retragă trupele în josul liniei.

Ententa cultivă simpatiile cele mai vii față de națiunile cehă și română, pentru că ele s'au solidarizat cu ea în munca grea de restaurare la care sunt chemate după succomberea cuiburilor de neliniști pentru Europa: Germania și Austro-Ungaria.

Dacă până la congresul de pace ar fi rămas un fel de status-quo dela depunerea armelor și dacă între conditii de armistițiu n'ar fi fost punctul al 3-lea, în înțelesul cărui ententa are dreptul să ocupe toate punctele strategice din fosta monarhie, terorismul ar fi pregătit calea unor revolte și masacre interne. Aceste urmări incomensurabile au fost evitate prin dispoziția din punctul al 3-lea. Cu toate aceste vechiul sistem nu moare așa ușor și numeroase banditisme îi întovărășesc căderea. Punctul al treilea trebuie executat și generalul Foch, cum putem deduce din fixarea proaspătă a liniei demarcaționale în Ungaria de nord, va lua și alte dispoziții ulterioare ce vor fi reclamate de necesități superioare, ca de pildă facerea posibilului ca națiunile aliate cu ententa să se poată organiza.

Trupele românești au ocupat Clujul, acest cuib de șovinism unguresc fortificat încontinuu de statul feudal pentru ca să stingă puterea de viață a Ardealului românesc. Peste tot orașele sunt ale celui ce are banul și puterea, ele au fost ale statului vechiu; vor fi în viitor ale — statului nou.

Chemarea națiunii române este ca să se organizeze, fortifice încontinuu în hotarele etnice ale statului nostru viitor, — aceasta trebuie s'o facem în preajma congresului de pace. Națiunea română va însemna o forță de care trebuie să țină seamă toată lumea, iar congresul de pace nu va face altceva decât va consfinți o stare de lucruri existentă.

Zi de zi

De azi pe mâne.

Cei mai înversunați militariști și imperialiști de profesie ai Ungariei vechi își găsesc mângăierea astăzi să strige în gura mare împotriva tendințelor imperialiste închipuite de ei și-ale unui imperialism existent

doar în fantazia lor de oameni pierduți. Ei, cari n'au găsit cuvinte de protest împotriva furiei militarismului german sprijinit de tovarășia lor. Nu și-au deschis gura când călcăiele barbare au făcut puzderii din cultura și arta belgiană. N'au scos o șovăială de milă populației stoarse din toate statele din Balcani. Când cutitul era pus la gâtul României toți imperialiștii puterilor centrale în frunte cu cel dela stăpânirea ungară erau în delir de satisfacție și mulțumire. Zdrobiri totale, anexări cu forța le erau scopurile și tendințele, pentru ele preamăreau puterea armeei și pe ele își edificau ferisirea lor de mâne.

Astăzi când nimeni nu stă de vorbă cu ei, nu sunt băgați în seamă cum n'au avut urechi s'audă glasul tănușos al țărișoarelor zdrobite, s'ascund sub masca democrației și nu rămâne nici una din țările aliate să nu fie învinuită de-un imperialism furios și nesățos. Uită trecutul foarte apropiat. Legile școlare adresate împotriva noastră a naționalităților, ingerința stăpânirii ungurești de-a fi intrat cu cisme și în biserica noastră, sunt documente istorice, date uitării de către ei, cei cari nu vorbesc azi decât despre dreptate și legalitate. Ieri, altăieri abia, nu stăteau de vorbă cu noi și-și făceau urechea toacă față de drepturile noastre naționale. Abia cu o lună înainte nu ne recunoșteau ca națiune, ci ca o naționalitate care, se ntrebau ei, cum vine să ceară drepturi.

Azi toți sunt imperialiști, cari își revendică drepturile legitime la aspirațiile justificate în luptele veacurilor. Când Wilson pentru întâia dată și-a ridicat cuvântul în interesul naționalităților, răsunetul din partea democrațiilor de azi a fost noua declarație în atotputernicia abuzelor și adânc dispreț pentru acela care a cunoscut dreptatea care a leșit biruitoare.

Se pare un fel de refugiu al lor învinuirea în sfera imperialistă adusă tuturor țărilor ententei. Sub masca democrației lor se simt și azi ascunse ascuțiturile săbiilor, cari au zdrobit naționalitățile timp de secol. În cursul războiului cine i-a ntrecut pe ei în dorurile lor de mărire și nimicire a celor mai slabi. Imperialismele de azi înjurate de ei, se vor alcătui pe baze de sigur mai consolidate decât toată organizația lor putredă de minciună. Nu vor fi întemeiate pe legi și drepturi de suferință și vor fi mai fericite decât toate organizațiile lor democratice.

Trebuia să se gândească cu mulți ani înainte la eventualitatea de astăzi și prin altă tactică reușiau doar să stoarcă mai multă simpatie — și dacă nu considerație — la învinuitele state imperialiste de astăzi. Și-au arătat colții cari rânjeau de dorul zdrobirei în cursul războiului. Am fost amenințați să ne sfășie în bucăți, și-am scăpat din ghiarele lor. Tacă ei, și nu aducă învinuiri neîntemeiate celor ce vin să răsbune dorul lor hrăpăreț și gândească-se cum au vorbit ieri altăieri.

an.

Wilson și August Schleicher.

Tot mai des se reliefează în presa mondială părerea, că sânghiurile acestui războiu omenirea desrobită, geniul libertății, într'o zi va trebui să le încremenească într'un groaznic epitaf pe mormântul teutonului.

Și ce se întâmplă dacă Neamțul și ai lui tovarăși — cioclii umanismului — ieșiau biruitori?

Vorbele svăpăiate către armie, amenințătoare către beligeranți, cruzimile, tâlhăriile, despoierile, stingerea micilor popoare, potopul de suferințe în cari au sângerat aproape toate țările Europei, înfometarea chiar și a orașelor nemțești — fomicare cu trufase statuie de-ale lui Bismarck — toate aceste blesteme pe fața pământului, într'o zi deveniau epizoade din gloria neîmbălzitului împărat.

Și un mauzoleu cu figuri chemate din marmoră roșie avea ca mâne să ne înfrice privirile și să ne trimită mintea în zilele lui de mărire.

Și din acest hădos moziac se compune gloria. Glorie de aceasta radiază din mauzoleul Kurkaiserului dela Charlottenburg. Ce planuri se vor

fi țesut aici an de an în lumina azurie, de un mister înfiorător, ce se reștrânge de pe mari și lucii lespezi sculpturale ale acestui superb lăcaș de odihnă veșnică.

Democrații fără voie de azi ai împărăției fără margini de ieri, — blânzii noștri pacifiști, nobilii conți de Lovcen, Predeal și Ploesti, radicali — sans arriere pensée — cu Apáthy la spate și toți erzbergerii, cari acum sunt patru ani pe înghesuite strănseră mâna „nebiruitului”, oare în clipele acele de năstrușnice planuri nu și-au lunecat privirile peste groapa lui Napoleon, — Tombeau de Napoleon I-er — din domul invalizilor din Paris, a cărui glorie țineau s'o întunece?!

Și acolo e un savou mare și rotund din piatră roșie scilpitoare, — Jur-impresur steaguri ciuruite de gloanțe se pleacă deasupra stâncii, unde doarme geniul. — Aceste drapete însă în culele lor purtară o lume nouă de idei. — Ele pregătiră etapa dintâi în evoluția omenirii: — *desrobirea gândirii*.

La o sută de ani în urmă veni Neamțul, aliat cu toate liftele turanice, să pună prin foc și sabie stăpânire asupra lumii. Și neamul „*der Dichter und Denker*” umplu Europa de fum și scrum. — Ideile sublimale ideii sămănate, în drumul pe unde și-a purtat tăciunarii, sunt: tâlharismul și bolșevismul rusesc, incontestabila operă „a celui mai disciplinat popor din lume”.

Și astăzi ei, — ci-că se primenesc — și fac revoluții. Toate revoluțiile din lume au avut și au și astăzi la temelie lor jignirea dreptului. — Dar cine a jignit cândva, ori care dintre popoarele, asupra cărora se năpăstuseră cu atâta cruzime, a oprimat și subjugat pe împintenații noștri stăpânitori de ieri?

Așadar să nu-i zicem revoluție, ci mai de grabă zăpăceală; zăpăceală pricinuită de spulberarea tuturor iluziilor și a planurilor, la cari stăruiau cu toți până la unul și până la cea din urmă clipă.

Or mai știți de n'o fi vre-o nouă cuibărire a mult alintatului ovreism?

De-o fi una, de-o fi alta, noi de ei ne-am desbărat. S'a întâmplat adevărat așa de bine, că în anul al treilea al vânătoilor mondiale, pe câmpurile de luptă ale bătrânei Europe apărură steaguri noi, în umbra lor un nou profet pregătește o nouă etapă în mersul fără răgaz al omenirii: *desrobirea simțirii*.

Armata americană vine în Europa și luptă alături de poporul francez, alături de această flacără de lumină și idealism, nu cu gând de cucerire, ci să intruchipeze un principiu.

Și principiul este: libera dispunere a fiecărui neam asupra sorții sale.

E cel dintâi caz în istoria omenirii, când o mare putere își trimite oastea în foc pentru interes umanitar, obștesc — și nu egoist, — definit și statornicit apriori.

Până aci toate ideile cele mari, cari au contribuit la progresul omului, — cum sunt, — subiectivismul în filosofie, ori materie de credință, — liberalismul în viața de stat — (unde a fost) — romantismul în literatură sunt numai rezultate ale marilor vărsări de sânge. Au răsărit pe urma acestora, cum răsar și otăvesc câmpurile după ploile cele calde.

Privit sub unghiul acesta prezidentul Wilson este unul din cei mai mari îndrumători ai omenirii. *El este prorocul din Legea-Vechi; marele apostol al neamurilor din Legea-Nouă, iar astăzi Wilson este stântul vieții moderne.*

Punctele lui Wilson, ori cât ar fi acele de noi și plastice în forma propovăduită de modernul lor apostol, privitoare la organizarea și gruparea popoarelor, totuși în liniamentele lor principale au mai fost odată accentuate de un mare bărbat de știință. — Ideile savantului n'au izvorât din frământări politice, ci din cele științifice. — A revenit la acele, ca și la niște postulate inexorabile ale științei, de care se preocupă și pe terenul căreia a deschis o nouă epocă.

Știința aceasta este lingvistica și savantul: August Schleicher (1821—1868).

Și când astăzi gândurile noastre cucernice și recunoscătoare se abat pe la toți crâncii, cari pe vremuri, în lumina științelor ori a literaturii au avut vre-un cuvânt pentru durerile, soarta, originea și ființa noastră, cari cu scrisul sau cu vorba lor ne-au mai împins în fața istoriei, — în aceeași vreme cuvine-se să pomenim ceva și de Schleicher și de avansatele lor convingeri sulate deja prin anii șalzacii din veacul trecut.

Amăsurat principiilor din epoca II a lingvisticii îndogermane Schleicher considera limba de un or-

ganism independent a cărui evoluție se face după legi fixe și neschimbătoare. Istoria și limba — după el — stau în raport invers. Cu cât e mai veche o limbă cu atât aceea e mai perfectă. Progresul contaminează limba. Menirea gramaticului este să curețe.

Scurt: Schleicher este un fel de Cipariu al Germanilor. După multe încercări de a statornici forma primitivă a fonetismului îndogerman și de a evidenția referințele dintre limbile moderne, în scrierea: *Bedeutung der Sprache für die Naturgeschichte des Menschen* (1863) ajunge la convingerea, că *progresul omenirii nu este asigurat, câtă vreme popoarele nu se vor grupa pe baza așezării lor etnografice și pe ceea a grafului pe care îl vorbesc.*

Visul științific alui Schleicher azi este înfăptuit de crezul politic alui Wilson.

Dr. C. Pavel.

O adunare săcuiască.

— Protocol fidel. —

În săptămâna trecută „Consiliul săcuiesc” din Cluj a ținut o ședință la care au participat 12 (zi doisprezece) bărbați de încredere din cele 26 (zi douăzecișisase) comitate de pe teritoriul imperiului românesc. Consfătuirea s'a ținut la orele 5 d. a.; menirea ei: protestul împotriva hotărârii adunării dela Alba-Iulia.

S'a întâmplat însă, că în aceeași zi, imediat după amiază, a sosit la Cluj știrea oficială că armata română va ocupa încurând Clujul, — asemenea sosise și îndrumarea ca Maghiarii să nu pună Românilor nici o rezistență. „Consiliul săcuiesc”, alarmat, s'a constituit imediat (la orele 4) în consfătuire și aici au început deștaterarea obiectului: Ce-i de făcut acum? —

Correspondentul nostru aflase numai târziu despre această consfătuire afară de șir, a ajuns acolo numai în toil „desbaterilor” și în urmare din protocolul fidel al consfătuirii lipsește începutul. Notăm, că protocolul ni-s'a trimis în copie fidelă, în limba maghiară, dar noi ne-am năzuit să-l redăm absolut precis.

Constatarea aceasta este prefudul „monstre” adunării populare de protestare, ținută în Cluj Duminecă, — și din spiritul ce-a stăpânit preluul, publicul românesc va putea ușor să-și închipuie și spiritul ce-a străbătut „mulțimea” Duminecă, — asemenea va ști să reducă la valoarea adevărată știrile iperbolice, dictate din Cluj de cel ce rostise în „monstra adunare” *panegiricul fostei Ungarii*.

Un necunoscut (domn cărunț, chel): Domnilor, trebuie să luăm atitudine energică față de acel apel al guvernului suprem (Apáthy) și a lui Fényes László, ca noi, Săcuii, să primim trupele valahe de ocupație fără nici o rezistență. (Plângând.) Să fi ajunși noi oare așa departe, că trebuie să perim!? Nici aici nu ne dau pace! (Sgomot mare și plânsete).

Simonffy: Așa-i! Nu ne învoim. Nu-i permis să-și pună nici un „rimuny” piciorul în Cluj și nu-i lăsăm! Vină Francezii sau vină însuș Wilson. Dar nici pe ei nu-i vom prea lăsa. Da încă pe motii cei puturoși! Le vom stărpi și sământa! Feciorii săcuii stau ca un zid de metal la Mureș și nu-i vor lăsa, — mai bine vor toți să moară!

Biró Balázs: Onorată adunare, să nu ne lăsăm răpiți de durerea noastră. Doar una suntem, împreună plângem și împreună trebuie să suferim. Să nu vorbim în tonul acesta, — dela cea din urmă adunare a noastră împrejurările s'au schimbat radical. Cu astfel de vorbiri amăgim numai poporul — e destul de amăgit chiar și pânăcum — și-l ducem spre catastrofe și mai mari. Cred, domnilor, că cunoașteți și înțelegeți — fără deosebire — situația noastră actuală, grea. Să nu ne gândim așadar acum la trecut, ci la prezent și la viitor, — să nu ne cugetăm la măcelărirea Românilor și la banca „Economul” (bancă românească în Cluj). E deja prea târziu.

(Mare sgomot: Jos guvernul! Să-și dea îndată dimisia! N'avem lipsă de-un guvern care lucrează numai în paguba noastră. Abzică, dacă-i neputincios!)

Locotenentul Zăgoni (din armata săcuiască): Abziceți DV, domnilor, Dvoastre sunteți cei neputincioși! Priviți consiliile naționale românești, apoi vorbiți. Acelea nu stau cu mâinile în sân, ca Dvoastre.

(Prezidentul Sándor sună neconținut, dar înzadar, — mare sgomot și sbierete).

Un glas: Cu câtă bucurie l-am primit pe Fényes László! Și acum, poftim, — ne-a vândut Valahilor. Dealtfel el e jidan. N'a mai putut face „geștării” în Pesta și a venit acum la Cluj.

(Prezidentul sună. Noul sbierete: Pune jos clopotelul acela!)

Prezidentul Sándor: Domnilor, pentru Dumnezeu, dar mai lăsați-mă și pe mine să vorbesc. Acus sunt cinci ore. Cei 12 membri de încredere se vor înfățișa la conferența comună fixată la orele 5 și vor protesta în numele celor 26 de comitate împotriva hotărârii adunării dela Alba-Iulia, iar hotărârea se va trimite încă la noapte „dringend” guvernului (maghiar), ca acesta s'o trimită mai departe la Paris, — pentru că adunarea poporală de Duminecă — între împrejurările actuale — nu e sigură. (Un glas: Acum v-ați aflat să umbrați în ruptul capului; de ce n'ați ținut adunarea poporală de cu bună vreme, ca Valahii. O, nu! În loc să vă gândiți la lucrul acesta, vi-ați oferit cu devotație serviciile consiliilor naționale românești. (Sbierete: Opera lui Vázsonyi! L'au corupt Valahii cu câteva mii de coroane și el toate le-a aranjat în deplină ordine.)

Simonffy: Dapoi că lovească-l cataroiu (guta), și el e jidan. Jidanii ne poartă de nas. Consiliul național maghiar e jidovesc pe jumătate. (Sgomot infernal.) Vom ținea adunarea poporală. Acolo ne sunt bravii feciori, apăra ei linia demografică — pardon! — demarcațională!

Loc. Zăgoni: Feciorii Dtale!?!? Și aceia sunt cum ești Dta!

Biró Balázs: Dle Simonffy, îmi țin de datorie să te clarific. Așa-i că ai fost dela început la adunare...

Simonffy (întrerupe): N'am lipsă de clarificări. Dacă eu spun că Valahii nu-și vor pune aici piciorul apoi nu și-l va pune! Nu și-l va pune, până când va mai fi pe lume puiu de Săcui!

Biró Balázs: Bine, bine, dar vezi că „entente” l-a încredințat. Și o mână de Săcui nu se vor putea opune lumii întregi.

Prezidentul Sándor: Mă rog, e de față dl locotenent Zăgoni, care ne-a adus hotărârea adunării din Teiuș a oficerilor. E scurtă hotărârea, dar cu miez: „Domnii oficeri nu vor să se mai lupte acum, când s'a sfârșit războiul, — dealtfel nici n'au cu cine”. Apoi poftim, dle Simonffy! Nu înțelegi nici acum? Păi, stai acum Dta la Mureș! (Simonffy vorbește într'uma, alandala, verzi-uscate.)

Loc. Zăgoni (iritat, către Simonffy): Domnule, cum poți vorbi astfel? E ușor să agiți... pe pielea altuia.

Simonffy: Doar feciorii au jurat, că vor apăra linia demarcațională până la cel din urmă strop de sânge.

Locot. Zăgoni: Ești ticnit (nebun)? Au jurat, da, — dar atunci aveau doi litri de vin în stomac și alți doi litri în buzunar. Duminecă, când plecașerăm beți — ca să zic așa, numai eu și tovarășii mei oficeri știm, cum bief de noi am ajuns la Cucerdea-săcuiască. Observ, că și oficerii au fost amețiți, fără deosebire.

Ciurda, oarda asta beată și-a prădat în vânt, până la Cucerdea, toată muniția. Când am ajuns acolo, n'am aflat nici la unul nici cartușe, nici granate. După ce s'au desmetecit au luat-o unul în dreapta, altul în stânga. Pe cei mai mulți dracul i-a mai văzut până în Cluj. Aici i-am zărit apoi pe mulți, pe bulevard, spunând cu mult triumf: Am respins deja pe Români! Ei, vezi dle Simonffy, ăștia sunt vitejii Dtale feciori aleși, cari s'au anunțat de bună voie!

Bine fac dealtfel. Știu ei și văd prea bine, că nu s'ar mai lupta pentru „pământul săcuiesc” — sunt deja Români acolo. Ei se gândesc la vetrele lor părăsite și la sărmanii lor părinți. N'au avut ei nevoie de apeluri și de hârtii scrise de mâni negre (păcătoase). Numai eu știu cu câtă „insufletire” porniseră ei Duminecă la drum. Amețiți cum erau, și-ar fi dat și cu capetele de părete, dar — no rocul lor — s'au desmetecit.

Simonffy: DVoastre, oficerii sunteți de vină. Cu atâția oameni i-ați fi putut alunga pe Valahi. Doar e revoluție în România. În Ardeal abia sunt de tot 5000 de soldați români și și aceștia fug spre casă!

(Un glas: Dle Simonffy, nu vorbi prostii!)

Locot. Zăgoni: Sfinte Doamne, înnebunești aici, nu ați aici nici un singur om treaz. Domnilor, amar-nic vă înșelați, dacă credeți că în România e revoluție. Numai ne-ar plăcea, de-ar fi. Să vă spun o pildă: Priviți la cazarma din strada Magyar (a-

Wilson despre literatură și ziaristi. Intr-o vorbire de-acum 6 ani, ținută la un congres al savanților americani, a zis între altele: „*Literatura poate fi și țără erudită; nu însă savantul și adevăratul erudit fără literatură.*” Adresându-se de altă dată către ziaristii americani observă: „*Ziaristului îi trebuie nervi de sămă. Lui îi revine datoria să știe toate, în aceeași vreme însă să se poarte ca și cum n'ar ști nimic. Răspata ziaristului este: are drept ca opt zile după moarte să fie uitat de toți.*”

Emblema Uniței. Realizarea visului de veacuri al tuturor Românilor, ce preocupă azi întreagă gândirea românească a fost simbolizată într-o plachetă ovală — ornată cu tricolorul român și de execuție elegantă pentru a se putea purta în butonieră — de către artistul român *Brutus Hanes*. Preț 5 cor. 50 fil. Comandă en gros se pot face la Redacția Românului. Revânzătorilor rabat convenit. Venitul curat în parte se va da pentru „Orfanii celor căzuți în timpul de la 31 Octombrie până la 10 Noembrie 1918” și în parte pentru alte scopuri de binefacere.

Otravă ungurească. Primit la redacție trei exemplare din otrava ungurească (apeluri scârboase), cu cari binevoitorii noștri au năpădit șatele românești. În Făget — cum ni-se scrie — încă a sosit o doză bună din această otravă. Jidani au început imediat răspândirea apelurilor, aflând însă garda română despre acest fapt, le-a confiscat toate și le-a ars.

Alteva nici că merită. Să le stăpîm deci oriunde s'ar ivi!

Convocare. Prin aceasta convoc pe toți colegii învățători din tractul Almagiului la o întrunire în comuna Iosășel, în școala confesională română, pe ziua de 16 (29) Decembrie a. c. la orele 8 dimineața. Program: 1. Organizarea noastră întru ușurarea sortii. 2. Eventuale propuneri. — Almagiu, la 10(23) Decembrie 1918. Din incredințarea colegilor: *Mihail Vidu.*

† **Emil Seni**, contabil, absolvent al academiei comerciale, căzând jertfă boalei epidemice, și-a dat sufletul său blând în mâinile Creatorului în 23 Noembrie, în vârstă de abia 30 de ani. — *Jalnica familiei.*

Si Hindenburg a „prorocit”... Apar prorocii cu nemiluita. Vor să se spele pe semne toți instigatorii marelui războiu... cu „prorociile” ce le făuseră cu luni, ba cu ani înainte. După Cernin, Conrad și a. în sfârșit... „a prorocit” și Hindenburg.

Ziarul german *Republik* dă în vileag o scrisoare, pe care o adresase Hindenburg în Iunie 1917 lui Wilhelm. Scrisoarea se încheie astfel: Trebuie să însuflețim iarăși opinia publică, căci la dincoară am pierdut războiul. Trebuie mai departe să sprijinim cât mai efectiv pe aliații noștri, altfel suntem în primejdia că se vor desface de noi. Pe lângă acestea va trebui să rezolvim și chestiile economice grave ale țării și alte afaceri de mare însemnătate pentru viitor. Întrebarea e numai cum vom putea rezolvi pe deplin toate aceste greutăți, căci la dincoară vom pieri.

Dar dl Hindenburg par'că altfel vorbise și declamase chiar acum vre-o câteva săptămâni, în toiul revoluției, părăsit de aliații de deunăzi: Vom învinge, pentrucă *trebuie* să învingem!

Volnicile soldaților sârbi în Vâlcani. Ni-se comunică, că în Vâlcani, comitatul Torontal, soldații sârbi săvârșesc volnicile cele mai mari, terorizând pe locuitorii pașnici. Au arestat — prin 10—12 Decembrie — pe învățătorul Eremie Popoviciu, președintele Consiliului național din comună și economii: Aurel Ienovan, Florea Ienovan și Iigor Oltean — pe motivul că ar agita contra Sârbilor. Adevărul este însă, că Românii au format o comisie, care să cerceteze abuzurile notarului și casarului comunal. Aceștia — de teama cercetării — au chemat soldații sârbi și au mijlocit, ca membrii comisiei să fie arestați și internați. Nici până astăzi nu se știe nimic de ei. Soțiile lor încă sunt amenințate cu internare, dacă îndrănesc să se intereseze de dânșii. De altfel ofițerul sârb ține legătura de prietenie cu notarul maghiar denunțantul Românilor.

Cine știe mai bine lecția? La instituirea generalului Foch de comandant suprem al armatelor aliate, întrebând fiind Hindenburg, ce crede despre situația militară, a răspuns: Învingerea va fi pe partea aceluia, cari au nervi mai tari și a căror comandant suprem știu mai bine lecția. Războiul a dovedit, că aliații au avut nervi mai tari. Acum generalisimul Hindenburg poate medita în liniște: cine a știut mai bine lecția dsa sau mareșalul Foch?

Din împărat — candidat de deputat. Gazetele austriace anunță, că regele Carol va păși ca candidat de deputat la moșle alegeri pentru parlamentul austriac. El va intra în partidul monarhic, ce se va înființa (T. N.)

Câte regimente avem cu numărul 64? După câte știm noi, în armata austro-ungară a existat numai un regiment cu numărul 64, adică cel din Orăștie, a cărui formațiune de completare își are sediul în Viena. Am primit însă o știre că Ungurii au făcut un regiment cu nr. 64 în Bánffyhungad. Scopul Ungurilor este, ca toate regimentele din Ungaria de ieri să fie ale lor și altfel să nu aibă lipsă să împărțească armata și ce se ține de armată cu celelalte popoare, mai cu seamă cu România. Atragem atențiunea guvernului român din Sibiu asupra acestor demersuri ungurești și-i facem de știre, că în formațiunea ungurească din Bánffyhungad se află și Români, precum este locotenentul George Petca, care ni-se pare că încă nu are veste despre existența noului stat român ardelean. (T. N.)

Câți au fost de față? Ziarele maghiare scriu cu multă însuflețire despre adunarea de la Cluj, la care n'au fost de față nici zece mii de oameni. Ziarele maghiare însă, după obiceiul lor, mai greșesc cu câte un zero la capăt și astfel ajung la ciudățeni de acestea: Világ scrie că au fost la adunare 60 de mii de oameni. A. Közlöny 100—120 de mii; Az Ujság scrie de 70 de mii de buze, Pesti Hírlap 100 de mii de gâtlejuri (torok); alte ziare spun că au fost de față cam 30 de mii de oameni! Așadar câți au fost?

Antanta nu sistează blocada. Din Berlin se anunță, că comisia germană de armistițiu a cerut la desbaterile ținute în Spaa, ca să fie sistată blocada. Comisia franceză însă ar fi respins această cerere.

Familie fruntașă din 3 membri din comitatul Aradului caută fată orfană sau văduvă ca ajutor pentru conducerea casei. — Ofertele sunt a se adresa la administrația Românului.

Cele mai potrivite **cadouri de Crăciun** sunt fotografiile lucrate modern și cu gust artistic în atelierul lui Geza Nagy, str. Adrassy nr. 22 (în față cu casa comitatului).

Carne de vacă și de porc, în cantități mai mari și mai mici, se poate cumpăra de la *George Șmandan*, str. Aulich Lajos nr. 16. — Serviciu prompt și punctual. — Rog sprijinul binevoitor a On. public român.

Oficiale.

Șeful armatei și a siguranței publice.

Nr. 222.

PROVOCARE.

Oficerii, aspiranții de oficeri, amplotații militari și aspiranții de amplotați de toate branșele, activi, cari nu s'au pus încă la dispoziția Consiliului național român, sunt provocați a se prezenta în persoană cel mai târziu până în 1 Ianuarie 1919 st. n. la șeful armatei și siguranței publice în Sibiu.

La acei domni, cari nu vor urma acestei provocări, nu se mai reflectează.

Comandamentele gardelor, legiunilor, șefii birourilor române sunt îndatorati să instradeze imediat la șeful armatei și siguranței publice pe toți oficerii, amplotații, aspiranții de oficeri și aspiranții de amplotați militari *activi*, cari nu sunt absolut necesari.

Boeriu m. p.
general de divizie.

SERVICIUL NOSTRU TELEGRAFIC.

București, 25 Decembrie.

Guvernul român a denumit o comisiune specială agrară, însărcinată cu alcătuirea unei statistici amănunțite, pe baza căreia reforma agrară va fi cu dreptate și spre mulțumirea tuturor rezolvită, pe întreg teritoriul României-Mari.

Pentru marele congres de pace, delegații ai României sunt denumiți: d. dr. Creangă ref. al chestiunilor economice, d. Mișu ministrul plenipotențiar al României la Londra și d. adv. Rozescu consilier juridic.

Delegațiunea ardeleană, care se află acum în București, ieri a vizitat Banca Națională, unde s'au pertractat până la amănunte chestiuni financiare actuale și de interes pentru viitor.

Ministrul plenipotențiar al Angliei la București a participat la însemnata ședință de miniștri, ținută laolaltă cu misiunea ardeleană.

Dnii dr. Alexandru Vaida-Voevod și Vasile Goldiș, azi a. m. au vizitat redacțiunile mai multor zăre române din București și le-au mulțumit pentru conlucrarea intensivă, cu presa română ardeleană, la opera ce se va desfășura în cel mai apropiat viitor.

Delegația ardeleană, mâine (Joi) pleacă din București înapoi spre Sibiu.

Mitropolitul primat al României a dimisionat.

D. general D'Esperay a rezolvit chestiunile aprovizionării României cu alimente și îmbrăcăminte.

Președintele republicii franceze d. Poincaré va vizita România la începutul lunii viitoare.

Un regiment din armata regulată română a intrat azi în Sibiu, cu destinația de-a întregi armata română, care în pas repede înaintează pe toată linia.

Guvernul român intenționează întemeierea mai multor posturi de *subsecretari de stat*, unde Bucovina, Basarabia, Ardealul și Banatul să fie reprezentate, mai cu osebire pentruca cimentarea unității de colaborare a tuturor Românilor să fie mai ușoară.

Constanța, 25 Dec. Circulațiunea de vapoare între Constanța și Marsilia s'a început cu ziua de azi. Pescuirea minelor așezate în Marea-Neagră se face cu mult zor.

(Agenția tel. Dacia).

POȘTA REDACȚIEI.

Manuscrise cu ceruza nu se primesc.

Coresp. Coc. — Nu crezi că ar fi mai bine să retăcem astfel de lucruri?

C. I. H. — Poezia romantică ușoară și fără idei nu mai are nici o justificare de existență. Literatura actuală este o literatură de observație, de psihologie.

I. Ch. Brad. — Am dat deja raport; de altfel mulțumim și Vă rugăm să ne mai trimiteți vesti.

Alfius. — A sosit, dar n'a ajuns încă la rând. Cât pentru cel mai proaspăt, grătește azi chiar un țaran și n'am voi să ne repetim.

D. Antal. Toplița. — Ești rugat de urgență să-ți dai adresa la redacție.

Dr. I. D. Halmi. — Desmintire în numărul de ieri.

I. St. Forosig. — Mulțumim. Un membru al redacției va merge încurând la București și atunci Vă vom comunica precis ce cereți.

Redactor responsabil: **Dr. Sever Miclea**
Editor responsabil: **Aurel Rusu.**

colo e garda română:) și spuneți-mi peste tot, unde vedeți vreun gardist român beat? Vă spun eu, domnilor, care sunt fii de săcui get-beget, că aceia sunt oameni! Și al cui e meritul? Al conducătorilor lor. (Se aud strigăte: Dar „Copulna” și „Iepure”? Mai mari bețivi să tot cauți!)

De astfel de conducători am fi avut noi lipsă. Zadarnice sunt acum toate: Proști au fost întotdeauna Maghiarii, proști rămân și deacum. I-au îmbăt și așa au vrut să-l ducă la esafod. Și încă cine? Dvoastre și dl Kratochwill. Incai, domni a la Simonffy de n'ar mai băga de vină.

Simonffy: Numai pe *cinci* Valahi mi-ar plăcea să-i desculți de opinci și să le scot ochii cu ele!...

Locot. Zăgoni: Ți-ar plăcea numai! Dar, Sâmbătă spuneai zece!

Prezidentul Sândor: Trebuie să onorăm ținuta dlui Simonffy, putea însă să încunjure discuția asta — chiar cu dl Locot. Zăgoni. N'avem mult timp de discutat. Trebuie să muncim. Sunt orele 5 și trebuie să mergem la consfătuire.

(Intreruperi: Mergeți numai, mieilor, mergeți și sfătuiți-vă ca și până' acum. Ați lucrat, minune mare! Ni-ați pregătit spânzurațiile!)

Unii: Trebuia să proclamăm mai demult republica săcuiașcă, atunci n'am fi în situația asta. Dealtfel, durere, abia acum observăm. că domnii aceștia nu demult au fost sbirii lui Tisza. Dela el au învățat și acum, deși Tisza e mort, spre norocul nostru ne-au rămas nepoții lui!

Prezidentul Sândor: Nu vă pot spune, când vom ținea proxima sedință. Trebuie să vă anunț cu a-dăncă durere: Cred că niciodată! (Îl năpădesc din nou lacrimile pe bătrânul „Sândor elnök bácsi”).

Multimea: Nici să nu mai fie! Vă mulțumim pentru munca desinteresată și spornică.

Funcționarii streini au părăsit Bucovina.

București, 25 Dec. — Ultimul guvern străin, al Bucovinei, însoțit de 71 funcționari înalți de stat neromâni, au părăsit azi pentru totdeauna Bucovina, duși de un lung tren special. (A. T. D.)

Destăinuiri întârziate.

Factorii responsabili și iresponsabili ai republicii maghiare, precum și toate organele de publicitate maghiare, cari în era urgisită maghiară abia eri dispărute se făceau încă cu emfază ecoul ideilor lui Tisza, Apponyi și Apáthy, — cari au deplâns în tăcere dispariția neașteptată a celui mai mare Maghiar, Ștefan Tisza, oprimatorul cel mai neîndurat al Românilor și tuturor națiunilor nemaghiare din fosta Ungarie, — fac azi destăinuirii întârziate, despre manoperele lui Tisza, asupra cărora aruncă azi întreg odiul sugrumării noastre naționale dela 1894 încoace. Acești factori vreau să dovedească înduplecarea lor de totdeauna, de-a implini dreptele cereri ale Românilor din Ungaria cu privire la autonomia cerută mai în urmă la anul 1915, când reprezentanții tuturor Românilor din fosta monarhie Austro-Ungară la 8 Iunie 1915 și-au formulat cererile, pe cari împăratul Francisc Iosif I. le-ar fi și primit în întregime. Spun însă azi, cu a-dăncă mălmire, că Ștefan Tisza a aflat despre această înduplecare, a bătrânului împărat și amenințându-l și pe el și pe împăratul Wilhelm, cu o revoluție maghiară, i-a succedat ca cererile drepte ale Românilor să fie respinse. Pentru cetitorii mai puțin obiectivi știrile ce le-a adus eri ziarul *Aradi Hirlap* par a fi plausible. Să ne aducem însă aminte, că tocmai după 8 Iunie 1915, a urmat acel timp de suferințe nemaipomenite pentru neamul românesc, atunci s'au deschis largi pentru sutele de mii cu Români temnițele ungare, de atunci încoace timp de trei ani s'au înălțat pentru mii de inși spânzurațiile, — și de atunci începând până la 1918 au pierit în urma verdicteilor „trădător de patrie” spus de judecătorii honvezești zecile de mii de Români, străbătuți de plumbul cald din mamlicherile maghiare.

Noi, sutele de mii de Români aruncați și ți-

muți ani de zile — dela 1914 încoace — în temnițele umezi și reci, noi, cari am rămas vii din abele sute de mii, putem spune, că Ștefan Tisza n'a fost decât expresiunea cea mai clară și cea mai adevărată a ființei, urei și politicii maghiare. Tisza n'a fost numai un om, ci a fost o personalitate care, a reoglindat fidel idealul politicii naționale maghiare. Tisza a fost cunoscut și s'a vorbit mult de el fiindcă a fost ministru; dar n'au murit cu Tisza deodată milioanele de Maghiari, al căror reprezentant a fost Tisza, pe care oricât l'au înjurat odată, azi îl deplâng ca pe omul, care dacă ar mai trăi azi, ar putea salva situația.

Cronica zilei.

Administrație cehă în teritoriile slovace.

Agentia ceho-slovacă anunță, că guvernul ceho-slovac a introdus în comitatele slovace administrație proprie, numind funcționari la toate rezorturile, asemenea și prefecti pentru comitatele ocupate.

Novi ocupații sârbești.

La granița apuseană a fostei Ungarii, din sus de râul Drava, Sârbii au ocupat teritoriul Muraköz. Trupele înaintează în direcția Nagykanizsa.

Corăbile germane din porturile Turcilor capturate.

După o informație din Zürich, amiralul francez, Amet, din Constantinopol, a received vapoarele germane cari erau în porturile Turcilor. Acestea se vor folosi pentru transportarea supușilor germani, austriaci și maghiari în Franța, unde vor fi internați până la încheierea păcii.

Detășamentele de marină din Berlin s'au răscolat.

Din Berlin se anunță, că trupele de marinari, cari făceau serviciu de siguranță în oraș, s'au răscolat. Răscolății sunt sprijiniți și de vre-o 15.000 soldați din garnizoana orașului. Ceilalți soldați, garnizoana din Potsdam, ulamii și garda civilă până acum sunt credincioase guvernului. Se fac agitații mari din amândouă părțile pentru câștigarea de noi aderenti. Comandantul pietei, Wels, e în mâna răscolăților.

Spania va primi Gibraltarul?

Ziarul *Echo de Paris* are informația din sursă engleză, că Anglia e dispusă să dea Gibraltarul Spaniei, pentru că portul și-a pierdut însemnătatea strategică. Anglia va cere alt port în litoralul marocan.

Reuniunea femeilor române din Beiuș și jur.

— Raport. —

În vederea multelor datorințe naționale ce ne așteaptă în viitorul apropiat și pentru că întreaga societatea românească să fie bine organizată pentru munca epocală, asemenea căreia nu s'a dat în istoria Românilor din Ungaria și Transilvania — femeile române din Beiuș au hotărât să înființeze și ele reuniune.

Astfel la inițiativa doamnelor *Viora dr. Ciordaș* și *Constanța dr. Pap*, cu concursul alor mai bine de 80 dame române, s'a înființat în 27 Nov. c. în localul casei române, Reuniunea femeilor române din Beiuș și jur.

Dr. Ioan Ossian, prof. gimn. atrage atențiunea adunării asupra scopului național și cultural al Reuniunii femeilor, a cărei înființare o pretind în mod imperativ și evenimentele mari politice. La propunerea dsale se alege de prezidentă ad hoc dna *Viora dr. Ciordaș*, care — în cuvântul său de deschidere — descrie în culori vii și pătrunzătoare suferințele milenare ale poporului românesc, care, ca un Prometheu lăntuit veacuri de-arândul, a răbdat să fie rob pe pământul său, leagănul obârșiei neamului românesc. Ca întotdeauna, și acum, în războiul mondial, și-a vărsat sângele scump pentru

interese streine de idealul și scopurile neamului românesc. „Muriau voinicii pe buze cu rugăciunea: Doamne ajută dreptăți! Și Domnul i-a ascultat. A trimis lumii, ce se zvârcolia în sânge, un nou Mesia, care adânc cutremurat de atâta jertfă și prăpădit și de suferințele popoarelor neîndreptățite, a propovăduit solia sfântă, ca de acum fiecare neam să-și poată croi soarta după vrerea sa. Conducătorii neamului românesc, asemenea unor apostoli cari jertfesc totul pentru cuvântul primit, nu cunosc odihnă în înfăptuirea idealului nutrit de secol: desrobirea pământului strămoșesc și unirea tuturor Românilor! Noi, femeile române, avem să urmăm pilda înălțătoare a bărbaților noștri, muncind fiecare la locul său pentru mărirea și norocul marelui neam Românesc!”

La propunerea prezidentei se alege de notar dna *Eliza dr. Pavel*, iar de secretar prof. gimn. *dr. Ioan Ossian*. La propunerea comisiei de candidare se alege: prezidentă *Viora dr. Ciordaș*, viceprezidentă *Livia dr. Cosma* și *Angela Selăgian*, notari *Eliza dr. Pavel* și *doșora Veturia Butean*. Agențele cassarului le va prevedea deocamdată secretarul.

Dr. Ioan Ossian, secretar.

INFORMAȚIUNI.

Noul protopop gr. or. al Beiușului.

În sfârșit după multe frământări înversunate, după o vacanță de opt ani, — mulți, — când e vorba de interesele bisericii. — Beiușul are protopresbiter. — Factorii competenți ridicară la aceasta prea frumoasă dignitate bisericească pe părintele *Petru E. Papp*, un bărbat, care întrunește în cea mai largă măsură toate atribuțiile unui adevărat conducător intelectual și moral, așa cum trebuie să fie un protopop.

Un șef, fie acela pentru ori și ce resort, nu atât se alege, cât mai de grabă se impune. — Cu cât mai vârtos ar trebui să se țină seamă de acest adevăr în biserica. De aceea Români din Beiuș se bucură mult, constatând că în fruntea acestui tract protopopesesc, pe cât de greu în urma întinderii, pe atât și de expus prin rostul și menirea lui culturală, a ajuns preotul, care deși tânăr, muncind într'un chip de toți admirat, și pe toate terenele, s'a impus tuturor.

Om modest și neavizat la nime, nu alesului i-a lipsit un tract, ci tractul Beiușului are trebuință de un P. E. Papp.

Actul instalării, care a avut loc la 22 Dec. n. în biserica gr. or. din Beiuș — a fost săvârșit cu multă rutină pastorală de părintele asesor *Gh. Tulbure*, ca și comisar al Consistoriului din Oradea-mare. Printr'o luminoasă cuvântare, plină de îndrumări către noul protopop, între urările distinsului public de față predă semnele investirii parohiale și protopopesce. Continuând reliefează cu multă căldură în grai meritele fostului administrator protopopesesc, ale părintelui asesor *Moise Popoviciu*, profesor de religie la licen, care cu multă răvnă și pricepere a condus acest tract până în ziua de azi. — S'au manifestat și de data aceasta viile simpatii ale tuturor beiușenilor față de acest prea vrednic și înțelept membru al clerului ortodox din parțile aceste.

A luat cuvântul după aceste noul protopop. În termeni avântați, într'o scilpitoare formă literară, întreruptă de vii aplauze, dezvoltă programul de muncă ce-l așteaptă ca protopop, paroh și îndrumător cultural și social.

Venerabilul octogenar, emeritul protopresbiter, *Vasile Pap* își ia apoi rămas bun dela parohieni și dela preoțimea din tract, în fruntea căror a stat vreme de 43 de ani. Bun, blând și pașnic, adevărat părinte sufletesc, cum a fost toată viața, cu ochi înlacrimați îi binecuvântă de despărțire și cere darul Celui de sus asupra viitorului. — Credincioșii și tot publicul fac urări de multă sănătate și odihnă binemeritată pentru fostul lor păstor.

După terminarea sf. slujbe noul protopop este salutat mai întâiu de d. *dr. G. Cosma*, prezidentul comitetului parohial. Se prezintă biserica gr. cat. prin dd. dr. I. Ciordaș, dr. C. Pavel, dr. C. Nyes, dr. A. Pteancu și protopopul dr. Valer Hetco, care prin cuvinte pline de dragoste și bucurie felicită pe noul coleg. Ambii protopopi făgăduiesc sprijin reciproc întru ținerea legii și păstrarea bunei înțelegeri. Părintele Goja vorbește în numele preoțimii din districtul Beiușului, iar învățătorul din Făniș d. G. Cosma din încredințarea învățătorimii.

A urmat o masă comună, unde s'au rostit mai multe toast.